

УДК 37.011.32 (410)

**ТРАДИЦІЇ ТА ПІДХОДИ ДО СУЧАСНОЇ ОСВІТИ:
ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ ШКОЛИ ІТОНА ПРОЙШЛИ
ПРОЦЕС ПЕРЕОЦІНКИ ТА ЗАЛИШАЮТЬСЯ
НЕЗМІННИМИ****О.О. Смирнова**

У статті розглянуто аналіз філософії освіти в елітній школі Великої Британії, яка виникла й існує майже 600 років і яка стабільно розвивається, залишаючись вірною притаманним їй традиціям.

Ключові слова: елітна школа, особистість, виховання, принципи навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Немає єдиного рішення, єдиного підходу до процесу навчання та освіти, який буде працювати для всіх молодих людей по всьому світу. У статті розглянуто аналіз філософії освіти, яка виросла і розвивається вже 570 років і процвітає, оскільки вона залишилась вірною основним принципам при зміні з часом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

Значний внесок у вивчення школознавства, історії освіти і педагогіки Великої Британії зробили Б.М. Бім-Бад, Н.М. Воскресенська, Б.Л. Вульфсон, А.Н. Джуринський, Б.Г. Корнетів, Т.Л. Лабутіна, В.П. Лапчинська, З.А. Малькова, Л.І. Модзалевський, В.В. Червонецький та ін.

Історія «паблік скулз» представлена в роботах Б. Дарвіна, Дж. Роджерса, В. Огілві, Т. Бемфорда, Б. Гарднера, Дж. Гейторна –Харді, Е. Маку та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми

Аналіз наукових робіт свідчить, що досвід елітної освіти за кордоном, і в першу чергу у Великій Британії, висвітлено недостатньо. Не були вони і предметом спеціального дослідження. Зважаючи на те, що в Україні створені й функціонують елітні школи різних форм власності, актуалізується питання вивчення британського досвіду в цьому напрямі освітньої діяльності, який може бути використаний в нашій країні з урахуванням національної специфіки і традицій шкільної освіти.

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає в тому, щоб висвітлити і проаналізувати філософію освіти в елітній школі Великої Британії Ітона, яка існує і процвітає вже понад 600 років.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів

Ітон не позиціонує себе як конвеєрну лінію з виробництва багатої кількості одиниць найманої сили. Але заявляє про себе як про місце, де хлопчик може навчатися бути собою, а також розкрити притаманний йому потенціал, про який він навіть не уявляв. Прагнення школи полягає в тому, щоб кожний учень мав щире почуття особистої гідності, яка дасть йому можливість стверджувати себе та досягати цілей, які вище за нього, та бути гідним членом суспільства.

Сьогодні близько 250 хлопчиків у Ітоні отримують значну фінансову допомогу, щоб мати можливість вступити та навчатися у цій школі. Деякі з призначених стипендій і надалі фінансуватимуться грошовим фондом Короля Генрі, але більша частина наданої допомоги становить результат щедрих пожертвувань багатьох благодійників школи. Традиція фінансової підтримки з боку багатих спонсорів зберігається вже протягом багатьох століть.

З моменту започаткування ітонської школи до неї зараховували дітей не тільки шляхетного походження, а й тих, чії батьки спроможні сплачувати за навчання та проживання у школі. Таким чином, Ітон формувався як «коктейль» різних прошарків суспільства. Ця традиція зберігається й сьогодні. Ітон забезпечує елітне виховання, заохочуючи учнів досягати

найкращих результатів в усьому, що вони роблять. За переконанням педагогів школи, це насправді може справдитися лише за умови, коли елітне виховання буде відкритим. Тому в школу на навчання запрошуються хлопчики різного соціального походження, достатку, віросповідання та національності. Пріоритетним напрямом розвитку школи є отримання благодійних коштів на сплату стипендій постійно зростаючої кількості учнів.

Це надзвичайно важливе питання, тому що недоцільно давати освіту лише вузькому колу заможних родин.

Різноманітність історико-культурного багатства, що оточує учнів ітонської школи, не тільки надає їм можливість отримати освіту, але й створює зв'язок з минулим, який закликає учнів побачити себе як частину континууму, частиною чогось більшого, ніж їхня індивідуальна особистість.

Майже за шість століть своєї історії Ітон як освітня установа накопичила багатий досвід навчально-виховної роботи. Хлопчики в Ітоні знають про досягнення минулого, що надає їм упевненості у своєму майбутньому, націлює на позитивні та продуктивні життєві перспективи.

Історія Ітона не викладається в школі як предмет, але традиції, що створювалися сторіччями, суттєво впливають на виховання школярів. Історія школи налаштовує вихованців на важливе запитання: «Якщо стільки юнаків, вийшовши звідси, зробили стільки видатних вчинків, чому не зможуть?»

З плином часу кожне покоління інтерпретує для себе ті освітні цінності, в які вони вірять та які пасують вихованню молодих людей, майбутніх керівників та лідерів країни. Це філософія сучасного Ітона.

Ітон змінюється, приймаючи виклики сучасності. Оновлюються технічні засоби навчання, приміщення; зростає кількість навчальних дисциплін, що викладаються учням у школі. Наприклад, зараз навчальним планом пропонується вивчення 11 іноземних мов; більше часу відводиться прикладній етиці (сьогодні учні більше обізнані про конкурентоспроможний світ, який чекає на них). Це позитивні моменти впливу розвитку суспільства на ментальність Ітона, але є і негативні тенденції. В

цілому соціальні відносини в країні природно здійснюють значний вплив на Ітон. У сучасному британському соціумі превалює тенденція зменшення поваги до влади, відносини набувають більш повсякденного, неформального характеру, цинізм розглядається як спрощення погляду на навколишнє, віра в нічого стає все більш поширеною. Всі ці процеси знаходять відбиток у середовищі учнів ітонської школи.

Тому зараз у школі, яка має велику історію та вкорінені традиції, виникає проблема виховання молодих людей, здатних адаптуватися в сучасне суспільство. Проте школа опікується тим, щоб її вихованці залишалися вірними традиціям класичного виховання. Це стало можливим через прищеплення учням необхідних для успішної адаптації в сучасному соціумі навичок і гнучкості, змінюючи ті традиційні цінності, які пройшли випробування часом, налаштовують молодь на зустріч з майбутнім.

Нещодавно директор ітонської школи запросив 160 викладачів приєднатися до процесу переоцінки освітніх Ітоні. Це завдання викликало жвавий інтерес педагогічного колективу школи. Активну зацікавленість у визначеній проблемі виявили і батьки, і учні ітонської школи.

Учасники дискусії зійшлися на думці, що Ітон має залишитися повноцінною школою-пансіоном, зараховуючи на навчання тільки ту молодь, яка вважає себе частиною суспільства і поділяє суспільні цінності. Ітонська школа залишилася школою виключно для хлопців, оскільки, як підкреслювали учасники дебатів, хлопчики і дівчата можуть мати відмінність у задоволенні освітніх потреб, а Ітон традиційно концентрує свою увагу на освіті хлопчиків.

Незмінними залишилися принципи школи Ітона: сприяти формуванню в учнів незалежного мислення, зацікавленого ставлення до навчання та дослідницької роботи, стійким прагненням до досконалості.

У резолюції, прийнятій в ході дебатів, наголошувалося, що опанування фактичних знань є важливою частиною навчання, але потрібно формувати в учнів розуміння життєвої потреби в їхньому постійному поповненні, бажання самостійно набувати їх.

Ідеал Ітонської школи полягає в тому, щоб заохочувати учнів розширювати межі індивідуальних можливостей. Особливий акцент робиться на обговоренні, дослідженнях і мобілізації всіх психологічних ресурсів особистості для досягнення поставленого ідеалу, виховання в неї незалежного мислення.

З моменту вступу до Ітонської школи кожний хлопчик має окрему кімнату, де він навчається та спить; немає загальних кімнат. Отже, учні мають власний простір, умови для повної самореалізації і самодисципліни. Разом з тим вихованці ітонської школи не позбавлені підтримки і догляду з боку дорослих. Ними опікується, насамперед, домашній учитель та особистий наставник. Але ця опіка не є нав'язливою і здійснюється таким чином, щоб учні відчували себе відповідальними за рішення, що приймають. У школі впевнені, що молодь буде відповідати за свої вчинки, якщо їй надати більше свободи, передати їй функції самостійно організовувати власне життя. Наприклад, в Ітоні немає дзвінків. Учні самі розпоряджаються своїм часом. Вони вчаться складати свій план роботи на поточний день і на перспективу й дотримуватися його, оскільки пунктуальність і зібраність високо цінуються в колективі ітонської школи.

Через три роки по досягненню 16-річного віку хлопчик має право вибирати собі наставника. Він має виявити ініціативу і запросити викладача бути керівником його роботи, викликати особливий інтерес до себе. Стосунки між учнем та наставником позитивно позначаються на подальшому формуванні вихованця ітонської школи як в академічному, так і в його інтелектуальному і соціальному розвитку.

Основним стимулом спонукання учнів до підвищення академічної успішності в ітонській школі є запевнення їх в тому, що вони здатні до найвищої самоактуалізації, примушення їх повірити у власні сили і потенційні можливості. З метою посилення стимулювання хлопчиків до інтелектуального розвитку в школі константно проводяться змагання. Хлопчики з академічними амбіціями постійно беруть участь у таких змаганнях, конкуруючи один з одним. Це, насамперед, додаткові добровільні іспити, завдання для яких розробляються викладачами університетів за стандартами

університету. Переможці конкурсів заохочуються преміями, що підносять престиж учасників.

Взагалі навчальна програма публічної школи Ітона передбачає забезпечення всім учням опанування різнобічними знаннями й уміннями, які сприятимуть їхньому ствердженню як особистостей у сучасному британському суспільстві, готують до конкурентоспроможності, високої мобілізації внутрішніх резервів і впевненості у власних силах.

Значна увага в ітонській школі приділяється розвитку фізичних і духовних сил учнів. З першого року навчання учням Ітона надається можливість випробувати себе у різноманітних заходах та іграх. Їхній домашній учитель і особистий наставник допомагають розробити індивідуальні програми. Головне в процесі підготовки програми – щоб ніхто не домінував над учнем. Важливо, щоб учні мали змогу відобразити свої досягнення і можливості у різноманітній діяльності: як спортсмени, музиканти, кінематографісти або маги тощо. Самовиявлення творчих талантів здійснюється через участь в діючих або створенні нових клубів, громадських роботах тощо. Учні заохочуються до участі у спортивних програмах відповідно до їхньої фізичної підготовки.

Обираючи вид діяльності, учні виявляють самостійність, яка пов'язується з їхньою зацікавленістю, інтересом до того чи іншого виду активності. Це, у свою чергу, створює у них почуття задоволення від зробленого вибору, особливо, якщо він супроводжується успіхом, схваленням з боку інших учнів і учителів. Відчуття успіху в соціальній сфері відповідним чином позначається і на академічному житті. За підтримки керівництва в Ітоні приділяється значна увага розвитку талантів дітей. Завдяки цьому багато хлопчиків досягають значних показників в індивідуальному розвитку.

В Ітонській школі важливе місце у навчально-виховній роботі відводиться формуванню в учнів гуманних якостей, поваги до інших людей, їхніх індивідуальних властивостей. Кожний вихованець ітонської школи має опанувати навички колективної роботи, усвідомити потребу особистої участі в громадському

житті, небайдужості до суспільних проблем, готовності брати безпосередню участь у їхньому розв'язанні.

Ітон є британською школою, де панує дух космополітизму. Більшість учнів Ітона – це мешканці різних куточків Великої Британії, але тут навчається молодь майже з усіх регіонів світу. Різноманітність релігій, національностей та соціальних груп є візитною карткою ітонської школи. Учні молодшого підліткового віку виявляють більшу залежність від національної спільності, проте в Ітоні вони вчаться посправжньому цінувати полікультурну різноманітність в процесі дорослішання.

Зі своєю власною мовою і традиціями та відмінною від інших навчальних закладів формою Ітон створює свій особливий світ. Деякі люди ставляться до цього як до старомодної традиції та засобу відокремлення від «реального життя». Але таке враження створюється на перший погляд. Будуючи світ, начебто віддалений від повсякденного буття і тиску суспільства, створюється середовище, в якому учень цінується як особистість, за притаманні йому властивості, характер і досягнення, а не за походження. Як тільки хлопчики вдягають традиційний одяг Ітона, вони відчують свою приналежність до шкільної громади, де б вони не були. Виховання індивідуальності, із розумінням та спроможністю цінувати відмінність, є з центральних принципів філософії буття Ітона.

Всі учні живуть у «будинках-пансіонах». У кожному з них є господар будинку та його сім'я, п'ятдесят хлопчиків віком 13-18 років і зазвичай чотири або п'ять дорослих людей. Для кожного вихованця школи його житло є уособленням суспільства, де він вчиться співіснувати з різними стилями мислення і працювати з іншими людьми на благо загального дому. Ключем до психологічно комфортного проживання у будинку-пансіонаті є прагнення створити атмосферу активної терпимості, в якій уміння слухати таке ж важливе, як і говорити, та де конструктивна бесіда і обговорення сприяють порозумінню. Таким чином школа прагне виховати добропорядних громадян, які б не знаходилися у полоні матеріальних спокус, а були здатні жити повноцінним життям, допомагаючи в цьому іншим.

У ітонській школі значна увага приділяється духовному розвитку вихованців, забезпеченню їм умов довіри до людини, яка може допомогти у вирішенні особисто значущих проблем. Тому в школі традиційно функціонує інститут пастирської опіки, обов'язком якого є зміцнення морального самопочуття кожного учня. З ним пов'язується фізичне і емоційне здоров'я, життєспроможність та духовна зрілість особистості.

Школа-пансіонат створює можливість досягнути абсолютної адекватності між можливостями, ризиками та безпекою. Ітон пропонує особливий баланс: будинки-інтернати, які дають учням сильну пастирську базу, в межах великої, різноманітної школи. Дуже важливо, що хлопчики почувають себе в безпеці у межах пастирського співтовариства, як у великій родині. Функція вчителів та оточуючих (учнів, дорослих) полягає у підтримці та заохоченні хлопців, допомагаючи їм здолати труднощі та невизначеність, не втручаючись у їхнє життя. Це дуже делікатне і важливе питання, оскільки учні можуть говорити про власні проблеми з тим, хто може допомогти. Одночасно їх закликають вирішувати свої проблеми самостійно.

Учням пояснюється, що вони мають свій власний простір і свободу саморозвиватися. Відповідно, задекларований постулат потребує з боку вчителів багато часу, терпіння та довіри. Потреби спільноти мають сприйматися як особисто значущі. У цьому питанні важливу роль відіграє принцип гнучкості. Правила гуртожитку обговорюються та змінюються разом із вчителями та учнями для досягнення ясності та порозуміння. Багато уваги в ітонській школі приділяється вихованню в учнів самодисципліни. Дисципліна в школі перестає бути ультимативною, коли учні усвідомлено опанують навички самодисципліни.

У будинку-пансіоні старші учні залучаються до керівної діяльності, вчать бути доброзичливими і щирими помічниками для молодших школярів. Кожен старшокласник виконує роль керівника: в управлінні будинком, у ролі капітана спортивної команди, секретаря клубу або певної спільноти тощо.

У малих групах з учнями обговорюються питання соціального характеру та здоров'я. У стосунках із дорослими учні

мають виявляти відвертість і щирість. Цього нелегко досягти, тому багато часу відводиться на приватні бесіди з учнями.

Надзвичайно важливе місце в Ітоні відводиться вихованню в учнів позитивних якостей, до яких відносять: впевненість у собі, ентузіазм, наполегливість, терпимість, цілісність.

Впевненість у собі має бути без зарозумілості, вільною від цинізму. Ця якість покликана зміцнювати моральні якості особистості, виявляти наполегливість, щоб витримувати невдачі і активну толерантність до інших учнів ітонської школи. Перш за все, учень має виховати в собі почуття єдності з іншими, щоб бути спроможним відрізнити правильне від неправильного, сміливість від боягузтва, відстоювати власні принципи.

Більшість учнів ведуть активне життя. Іноді вимоги до учня виконати роботу якісно та у стислі терміни є надзвичайно високими, але це також важливий урок витривалості. У підлітків розвивається вміння бути продуктивними і творчими. Завдання школи полягає в тому, щоб створити їм умови для реалізації свого потенціалу, досягнення найвищого рівня, максимально розкрити притаманні їм потенційні можливості.

На думку вчителів Ітона, освіта не є самоціллю. Мета школи – допомогти кожному учню побудувати для себе міцну основу для самостійного повноцінного життя.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Визначені п'ять основних принципів виховання в ітонській школі, націлені на підготовку зрілих особистостей, які здатні брати активну участь у житті країни, бути добропорядними громадянами, що відрізняються високими діловими і моральними якостями, здатні приймати доцільні рішення при розв'язанні нагальних проблем (соціальних та індивідуальних).

Література

1. Eton College official website [Електронний ресурс]: офіційний сайт коледжа Ітон. – Режим доступа: <http://www.etoncollege.co.uk>. (22 сентября 2008).

2. Бим-Бад, Б. М. Педагогическая антропология Текст. / Б. М. Бим-Бад.- М.: Изд-во УРАО, 2003. - 204 с.
3. Власть, государство и элиты в современном обществе Текст. / Под ред. А. В. Дуки, В. В. Мохова. - Пермь, 2005. - 217 с.
4. Цфасман, М. А. Элитное образование как элемент национальной и мировой культуры Электронный ресурс. / М. А. Цфасман // Материалы заседания СПбМО. - СПб, 2001. - 12 февраля 2001. -Режим доступа: <http://www.mathsoc.spb.ru>, 22.09.2003.

В статье рассмотрен анализ философии образования в элитных школах Великобритании, которая возникла и существует около 600 лет и стабильно развивается, оставаясь верной присущим ей традициям.

Ключевые слова: элитная школа, личность, воспитание, принципы обучения.

In the article the analysis of philosophy of education in the elite schools of Great Britain which has grown and exists nowadays for about 600 years remaining faithful to traditions inherent to it.

Key words: elite school, personality, upbringing, education principles.

Смирнова Олена Олександрівна - провідний спеціаліст відділу міжнародного співробітництва Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Шевченко Г.П.